

POSTANOWIENIE

Dnia 26 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Tomczyk

SSN Eugeniusz Wildowicz

w sprawie **A.N.**

w przedmiocie wyroku łącznego,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 26 marca 2025 r.

w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

kasacji Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego

od postanowienia Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z dnia 24 maja 2023 r., sygn. akt III K 37/23,

postanowił

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bielsku-Białej.

Andrzej Tomczyk

Waldemar Płóciennik

Eugeniusz Wildowicz

UZASADNIENIE

Zastępca Dyrektora Zakładu Karnego w J. pismem z dnia 21 marca 2023 r., złożonym w trybie art. 12b k.k.w., zwrócił się do Sądu Okręgowego w Bielsku – Białej o zbadanie warunków do wydania wyroku łącznego wobec osadzonego A.N.

z uwagi na wprowadzenie do wykonania dwóch kar, z wyroku tego Sądu o sygn. akt III K 45/20. W piśmie nie wskazano, jakie konkretnie kary (z tego samego wyroku), wprowadzono A.N. do wykonania.

Po przeprowadzeniu postępowania, Sąd Okręgowy w Bielsku – Białej postanowieniem z dnia 24 maja 2023 r., sygn. akt III K 37/23, na mocy art. 572 k.p.k. umorzył wobec skazanego postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego.

Postanowienie uprawomocniło się z dniem 6 czerwca 2023 r., po tym jak żadna ze stron go nie zaskarżyła.

Kasację na korzyść skazanego A.N. wniósł Prokurator Generalny, który zaskarżając postanowienie Sądu Okręgowego w całości, zarzucił „rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego i materialnego, to jest art. 572 k.p.k. i art. 4 § 1 k.k. w zw. z art. 85 k.k. w zw. z art. 91 § 2 k.k., w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r., polegające na umorzeniu wobec A.N. postępowania w przedmiocie wyroku łącznego, w sytuacji istnienia warunków do jego wydania, na podstawie przepisów obowiązujących do dnia 30 czerwca 2015 r., jako względniejszych dla skazanego i połączenia jednostkowych kar: pozbawienia wolności i grzywny, orzeczonych za pozostające ze sobą w realnym zbiegu przestępstwa i ciągu przestępstw, wyrokami: Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 2 marca 2020 r., sygn. akt III K 185/19 i Sądu Okręgowego w Bielsku – Białej z dnia 10 czerwca 2021 r., sygn. akt III K 45/20, a w ich miejsce utworzenia dwóch węzłów kary łącznej: pozbawienia wolności i grzywny.” Prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bielsku – Białej, w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej uwzględnienie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Procedując w przedmiocie wyroku łącznego, Sąd Okręgowy w Bielsku – Białej ustalił, że pierwszy wyrok jednostkowy wobec A.N. został wydany przez Sąd Rejonowy w Gliwicach w dniu 5 lutego 1992 r., sygn. akt III K 1433/91 i uprawomocnił się z dniem 13 lutego 1992 r. Z kolei ostatnie, to rozstrzygnięcie

Sądu Okręgowego w Bielsku – Białej z dnia 10 czerwca 2021 r., sygn. akt III K 45/20, które uprawomocniło się w dniu 7 kwietnia 2022 r. Wobec skazanego wydano również dwa wyroki łączne - Sądu Rejonowego w Bielsku Białej w dniu 13 grudnia 1994 r., sygn. akt III K 619/94 i Sądu Okręgowego w Katowicach w dniu 20 kwietnia 2004 r., sygn. akt V K 258/03. Po wydaniu ostatniego z wymienionych rozstrzygnięć A.N. został jeszcze skazany trzykrotnie - wyrokami:

- Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim z dnia 15 września 2010 r., sygn. akt II K 393/10, na karę 1 roku pozbawienia wolności, z której odbycia został warunkowo zwolniony postanowieniem z dnia 13 maja 2013 r., a okres próby z tym związany zakończył się w dniu 13 maja 2015 r.;

- Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 2 marca 2020 r., sygn. akt III K 185/19, na karę 1 roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wymiarze 200 stawek dziennych po 20 zł każda; kara pozbawienia wolności została odbyta w dniu 3 lutego 2021 r., natomiast grzywna została uiszczona w całości w dniu 19 kwietnia 2021 r.;

- Sądu Okręgowego w Bielsku Białej z dnia 10 czerwca 2021 r., sygn. akt III K 45/20, na kary pozbawienia wolności: dwie w wymiarze 1 roku i 8 miesięcy każda i karę 2 lat oraz cztery kary grzywny w wysokości 200 stawek po 20 zł każda; w miejsce kar jednostkowych orzeczono kary łączne 2 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności (skazany zaczął ją odbywać w dniu 25 lutego 2023 r., a jej zakończenie zaplanowano na dzień 22 października 2025 r. i od tej daty przewidziano początek odbywania przez niego zastępczej kary pozbawienia wolności w wymiarze 225 dni, na którą zmieniono orzeczoną i pozostałą do uiszczenia karę grzywny (k. 30 – 33) oraz 450 stawek grzywny po 20 zł każda; kary te nie zostały wykonane w całości (k. 4 – 7, 23 – 26 i 28 – 29).

W tym miejscu należy wskazać, że wyrok Sądu Okręgowego w Bielsku – Białej w sprawie III K 45/20, dotyczył przestępstw popełnionych przez A.N. w okresie od dnia 14 maja 2011 r. do dnia 16 października 2012 r., a więc wszystkie przypisane mu czyny zabronione zostały popełnione przed wydaniem wyroku przez Sąd Okręgowy w Kielcach w dniu 2 marca 2020 r. w sprawie o sygn. akt III K 185/19.

Jak zasadnie zauważył w kasacji skarżący, należy podzielić pogląd wyrażony przez Sąd Okręgowy, że przepisy art. 81 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. nie wskazywały, jaki stan prawny należy zastosować w przypadku, gdy część wyroków uprawomocniła się przed dniem wejścia w życie nowelizacji rozdziału IX Kodeksu karnego (ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19, która weszła w życie 24 czerwca 2020 r.), a część po tej dacie. Sąd przyjął, że w przypadku, gdy tylko jeden wyrok wydany wobec A.N. zapadł po wejściu w życie w dniu 24 czerwca 2020 r. nowelizacji przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego (wyrok o sygn. akt III K 45/20), a pozostałe przed tą datą, nie jest możliwe połączenie kar orzeczonych takimi rozstrzygnięciami, na podstawie przepisów aktualnie obowiązujących. Natomiast wcześniejsze przepisy, a mianowicie obowiązujące od dnia 1 lipca 2015 r. do dnia 23 czerwca 2020 r., przewidujące łączenie kar jeszcze niewykonanych w całości, nie mogą być zastosowane, z powodu braku kar spełniających to kryterium.

Stwierdzenie powyższego obligowało jednak Sąd by zastosować przepis art. 4 § 1 k.k., którego stosowanie jest wyłączone, tylko wówczas, gdy przepisy specjalne regulują daną kwestię, co nie miało miejsca w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy w Bielsku – Białej nie odniósł się do relacji pomiędzy przepisami art. 81 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. a art. 4 § 1 k.k., a jedynie przywołał treść tego ostatniego, jednocześnie stwierdzając, że kara łączna orzeczona w wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej z dnia 10 czerwca 2021 r. o sygn. akt III K 45/21, dotyczyła czynów popełnionych przez A.N. w okresie pomiędzy 14 maja 2011 r. a 16 października 2012 r., i zauważając, że od czasu popełnienia przez skazanego poszczególnych przestępstw do daty wydania postanowienia, przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego regulujące przesłanki i zasady wymiaru kary łącznej były kilkakrotnie nowelizowane.

W art. 81 wskazanej ustawy nakazuje się stosowanie przepisów obowiązujących przed i po wejściu w życie ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r., gdy zostaną spełnione warunki w nim zawarte - w ust. 1 przewiduje się stosowanie dotychczasowych przepisów do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem

wejścia w życie ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r., a w ust. 2 nakazuje się stosowanie nowych regulacji do kar prawomocnie orzeczonych po dniu wejścia jej w życie.

Jak zasadnie zaważył Prokurator Generalny w kasacji, kara łączna stanowi instytucję prawa karnego materialnego, stąd jej orzekanie winno być rozpatrywane przez pryzmat reguły intertemporalnej zawartej w art. 4 § 1 k.k. Ta zaś nakazuje w wypadku, gdy w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosować ustawę nową, chyba że ustawa obowiązująca poprzednio była względniejsza dla sprawcy. Stosowanie powyższej zasady może być jednak wyłączone w przypadku, gdy przepisy wprowadzające nowelizację prawa karnego, stanowiące *lex specialis* do powyższego unormowania, wyłączają stosowanie tej reguły.

Sąd Najwyższy w sprawie V KK 46/22 wyraził zasługujące na podzielenie stanowisko, że: „Przepisy art. 81 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 (Tarcza 4.0):

- mają w stosunku do art. 4 § 1 k.k. charakter przepisów wyjątkowych, czy inaczej mówiąc takich, które modyfikując ostatnio wymienioną regulację razem z nią współwyznaczają treść normy prawnej;
- zawierają zwroty jednoznaczne, które nie odnoszą się do kwestii łączenia kar prawomocnie orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. z karami prawomocnie orzeczonymi po tej dacie;
- nie wyłączają stosowania art. 4 § 1 k.k. w sytuacji, gdy tylko jedna z kar, których połączenie sąd rozważa w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego, została prawomocnie orzeczona do dnia 23 czerwca 2020 r. albo po tej dacie” (postanowienie z dnia 10 marca 2022 r.).

Powyższe prowadzi do konstatacji, że w sytuacji gdy łączeniu w wyroku łącznym podlegają kary prawomocnie orzeczone w różnych porządkach prawnych, wyboru właściwych przepisów należy dokonać w oparciu o reguły intertemporalne z art. 4 § 1 k.k., o ile brak jest przepisu o charakterze przejściowym wyłączającym jego zastosowanie. Kara łączna stanowi bowiem instytucję prawa karnego materialnego, stąd też i jej orzekanie winno być rozpatrywane przez pryzmat

regulacji międzyczasowej, o której stanowi art. 4 § 1 k.k., a stosownie do jej brzmienia, gdy w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, należy stosować ustawę nową, chyba że ustawa obowiązująca poprzednio jest względniejsza dla sprawcy. Reguła ta odnosi się również do kary łącznej orzekanej w wyroku łącznym (vide: wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 maja 2024 r., V KK 30/24 i z dnia 17 lipca 2014 r., V KK 211/14).

Przeprowadzając analizę mogących mieć zastosowanie porządków prawnych Sąd Okręgowy w Bielsku – Białej wykluczył regulację obowiązującą w okresie od 1 lipca 2015 r. do dnia 23 czerwca 2020 r., z uwagi na odbycie przez skazanego wszystkich kar z orzeczeń wcześniej wydanych niż wyrok Sądu Okręgowego w Bielsku- Białej z dnia 10 czerwca 2021 r., sygn. akt III K 45/20.

Natomiast przepisy obowiązujące przed i po wskazanym powyżej okresie pozwalały na wydanie wyroku łącznego. Przy czym zasady łączenia kar jednostkowych, obowiązujące do dnia 30 czerwca 2015 r. i od dnia 24 czerwca 2020 r. są takie same i obie regulacje mogły w niniejszej sprawie mieć zastosowanie. W każdym przypadku wymagane jest bowiem istnienie realnego zbiegu przestępstw, za które to czyny orzeczono kary tego samego rodzaju lub podlegające łączeniu. Warunki te spełniały orzeczone wyrokami Sądu Okręgowego w Kielcach w sprawie III K 185/19 i Sądu Okręgowego w Bielsku – Białej w sprawie akt III K 45/20 tożsame kary jednostkowe.

Kolejnym bowiem pierwszym chronologicznie wyrokiem (w rozumieniu zarówno art. 85 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r., jak i art. 85 § 1 k.k. o treści z dnia orzekania), wydanym po wyroku łącznym Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 20 kwietnia 2004 r., sygn. akt V K 258/03, orzeczone którym kary pozbawienia wolności i grzywny nadawała się do połączenia z karami jednostkowymi tego samego rodzaju (orzeczonymi wyrokiem Sądu Okręgowego w Bielsku – Białej z dnia 10 czerwca 2021 r. o sygn. akt III K 45/20), było rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 2 marca 2020 r. o sygn. akt III K 185/19. Wobec stwierdzenia realnego zbiegu przestępstw oraz ciągu przestępstw, należało rozważyć, czy przepisy obowiązujące wcześniej niż w dniu

orzekania (w niniejszej sytuacji w brzmieniu sprzed 1 lipca 2015 r.), są względniejsze dla skazanego A.N.

Biorąc pod uwagę treść art. 86 § 1 k.k., w omawianych obu stanach prawnych przyjąć trzeba, że przepisy w brzmieniu do dnia 30 czerwca 2015 r. są względniejsze dla skazanego, z uwagi na dolną granicę możliwego orzeczenia kary łącznej, zarówno pozbawienia wolności, jak i grzywny. W obecnym jego brzmieniu Sąd wymierza karę łączną w granicach powyżej najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, natomiast w drugim z omawianych porządków prawnych Sąd wymierzał karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy.

Tak więc przepisy obowiązujące do dnia 30 czerwca 2015 r., z uwagi na dolną granicę wymiaru kary łącznej pozbawienia wolności - 2 lata (a nie 2 lata i 1 miesiąc, w obecnym stanie prawnym), były korzystniejsze dla skazanego, natomiast górna granica, w obu stanach prawnych, jest taka sama i wynosi 6 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności. Przy karze łącznej grzywny dolna granica jej wymierzenia odpowiednio wynosi - 200 stawek i 201 stawek, a górna 810 stawek dziennych (suma orzeczonych jednostkowych stawek dziennych grzywny wynosi bowiem 1000).

Konkludując: Sąd Okręgowy w Bielsku – Białej wydając postanowienie o umorzeniu postępowania w przedmiocie wyroku łącznego, rażąco naruszył przepisy prawa procesowego i materialnego – art. 572 k.p.k., poprzez jego zastosowanie w sytuacji, gdy występowały warunki do wydania wyroku łącznego, na podstawie błędnie niezastosowanego art. 4 § 1 k.k. i orzeczenia dwóch kar łącznych: pozbawienia wolności i grzywny - na podstawie przepisów względniejszych dla skazanego, to jest art. 85 k.k., przy zastosowaniu art. 91 § 2 k.k., w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r. Powyższe uchybienie miało istotny wpływ na treść orzeczenia, gdyż doszło do umorzenia postępowania w przedmiocie wyroku łącznego w sytuacji istnienia przesłanek do jego wydania i wymierzenia kar łącznych pozbawienia wolności i grzywny. Ponownie orzekając w sprawie, Sąd Okręgowy w Bielsku – Białej weźmie pod rozwagę poczynione uwagi i rozważy możliwość wydania wyroku łącznego, stosując prawidłowo przepisy prawa materialnego i procesowego.

Mając powyższe na uwadze, należało orzec jak na wstępie.

Andrzej Tomczyk

Waldemar Płóciennik

Eugeniusz Wildowicz

[WB]

[r.g.]